

POSTANOWIENIE

3 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Grzesiowski

na posiedzeniu niejawnym 3 czerwca 2025 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa J.P.

przeciwko B.S.

o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym,
na skutek wniosku pełnomocnika z urzędu J.P. o zmianę postanowienia Sądu
Najwyższego z 21 grudnia 2017 r., II CSK 516/17,

1. zmienia postanowienie Sądu Najwyższego z 21 grudnia 2017 r., II CSK 516/17 w punkcie 2), w ten sposób, że przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim adwokatowi M.S. w miejsce kwoty 3600 (trzy tysiące sześćset) zł kwotę 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł powiększoną o należny podatek od towarów i usług tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym,

2. oddala wniosek w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

1. Sąd Najwyższy postanowieniem 21 grudnia 2017 r. (I CSK 516/17) przyznał adwokatowi M.S. od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Gorzowie Wielkopolskim kwotę 3600 zł, podwyższoną o należny podatek od towarów i usług,

tytułem wynagrodzenia nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej powodowi z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

2. Pismem z 3 czerwca 2024 r. adwokat M.S. wniósł o zmianę postanowienia w zakresie przyznanych kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Powołał się na wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 27 lutego 2024 r., SK 90/22, zgodnie z którym orzeczono, że § 2 pkt 1 w zw. z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu w zakresie, w jakim określa opłaty stanowiące ponoszone przez Skarb Państwa koszty nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu w wysokości niższej niż stawki minimalne opłat określonych w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w zw. z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie drugie i art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

3. Zgodnie z art. 401¹ k.p.c. można żądać wznowienia postępowania również w wypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie.

4. W myśl art. 416¹ k.p.c. w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem mogą być uchylone postanowienia niekończące postępowania w sprawie, jeżeli zostały wydane na podstawie aktu normatywnego uznanego przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub z ustawą. Przepisy o wznowieniu postępowania stosuje się odpowiednio.

5. Literalne brzmienie powołanego wyżej przepisu wskazywałoby, iż znajduje on zastosowanie tylko w odniesieniu do spraw zakończonych prawomocnym wyrokiem. Natomiast postanowienie o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie należy do orzeczeń o charakterze merytorycznym (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 maja 2003 r., I CO 7/03, OSNC 2004, Nr 1, poz. 14; z 9 października 2007 r., II CO 6/07; z 19 marca 2012 r., II UO 1/12;

z 5 grudnia 2012 r., I CO 49/12; z 18 marca 2015 r., I UO 2/14; z 19 grudnia 2017 r., I UO 2/17).

6. Do postanowień niekończących postępowania, o których mowa w art. 416¹ k.p.c., należy postanowienie o kosztach procesu (zob. postanowienie SN z 28 października 2024 r., III CZ 127/24). Wniosek, w którym kwestionowane jest rozstrzygnięcie o przyznaniu kosztów pełnomocnikowi świadczącemu pomoc prawną z urzędu, pełnomocnik taki składa samodzielnie, działając w imieniu własnym i na własną rzecz (zob. postanowienie SN z 29 sierpnia 2024 r., I CSK 1966/24). Kierując się prokonstytucyjną wykładnią art. 416¹ k.p.c. należało uznać za dopuszczalny wniosek o zmianę rozstrzygnięcia o kosztach. Regulacja przewidziana w powołanym przepisie ma charakter szczególny i przyznaje uprawnienia stronie, której prawa zostały naruszone.

7. Trybunał Konstytucyjny w serii wyroków uznawał za pozbawione podstaw różnicowanie sytuacji pełnomocników ustanawianych z urzędu i z wyboru w zakresie przysługującego im wynagrodzenia (zob. m.in. wyroki: z 23 kwietnia 2020 r., SK 66/19, OTK ZU 2020, z. A, poz. 13; z 20 grudnia 2022 r., SK 78/21, OTK ZU, z. A, poz. 20, i z 20 kwietnia 2023 r., SK 53/22, OTK ZU 2023, z. A, poz. 49). Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 27 lutego 2024 r., SK 90/22, stwierdził niekonstytucyjność przepisów rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu oraz w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu. Sąd Najwyższy w postanowieniu z 27 kwietnia 2023 r., I CSK 3767/22, przyjął, że wobec niekonstytucyjnego charakteru wskazanych przepisów pierwszego z tych rozporządzeń w systemie prawa powstała luka, uzasadniająca ustalenie stawki wynagrodzenia należnej pełnomocnikowi z urzędu w drodze analogii do unormowań dotyczących ogólnych stawek zastępstwa procesowego (podobnie np. postanowienie SN z 13 września 2023 r., I CSK 4563/22).

8. W związku z tym konieczne jest zastąpienie zakwestionowanych przez Trybunał Konstytucyjny stawek - stosownie do wartości przedmiotu zaskarżenia

i rodzaju postępowania - stawkami wynagrodzenia (opłat), jakie prawodawca przewidział za tego samego rodzaju prace (pomoc prawną) wyświadczone przez adwokata ustanowionego z wyboru, wynikające z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie. Zastosowanie *per analogiam* miał art. 416¹ k.p.c., w przeciwnym razie pełnomocnik z urzędu byłby pozbawiony skutecznego środka dochodzenia wyższego wynagrodzenia, chociaż przepisy rozporządzenia zostały uznane za niekonstytucyjne.

9. Z tych względów Sąd Najwyższy, mając na względzie wskazaną w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia, zasądził stawkę wynikającą z § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.

10. Wniosek o zwrot kosztów postępowania wywołanego przedmiotowym wnioskiem podlegał oddaleniu, jako że nikogo nie można uznać za stronę przeciwną do pełnomocnika z urzędu w niniejszym postępowaniu.

11. Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji postanowienia.

(G.N.-J.)

[a.ł]